

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(ΥΑ 23/1986/Β-619)

Ι. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Το προτεινόμενο κείμενο αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό των προβλέψεων και των εφαρμοζόμενων πρακτικών συμμετοχής των μαθητών στη σχολική ζωή, μέσω του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. Ο θεσμός αυτός, που βασίζεται στις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις και στις διεθνώς υιοθετημένες διατάξεις για τα δικαιώματα του παιδιού, καθιερώθηκε στη χώρα μας με τον ν.1566/1985 και η λειτουργία του εξειδικεύτηκε με την Υπουργική Απόφαση 23/1986/β-619. Με την πάροδο των χρόνων οι πρακτικές υλοποίησης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας αποδυναμώθηκαν και απέκλιναν από την αρχική στόχευση του νόμου. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ουσιαστική παιδαγωγική λειτουργία του θεσμού υποβαθμίστηκε και η εφαρμογή του περιορίστηκε στις εκλογικές διαδικασίες ανάδειξης των εκπροσώπων των μαθητών και, ακολούθως, σε πολύ περιορισμένη αξιοποίησή τους στις διαδικασίες σχολικής διοίκησης και ενασχόλησης με το περιεχόμενο και την ποιότητα της σχολικής ζωής.

Από την άλλη, ο ολοένα συνθετότερος ρόλος της εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν. 2101/1992, ιδίως άρθρο 12 για το δικαίωμα των παιδιών στην έκφραση γνώμης) και τις συστάσεις διεθνών οργανισμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης (βλ. π.χ. Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Παιδεία της Δημοκρατίας και την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2007), συντείνουν στη διαπίστωση της αναγκαιότητας τα σχολεία να περιλάβουν εντονότερα διαδικασίες και ευκαιρίες που ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στη σχολική κοινωνική ζωή και στη λήψη αποφάσεων για τα κοινά. Αποτελεί πλέον διεθνώς εδραιωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη πεποίθηση ότι, μέσω της προώθησης της δημοκρατικής σχολικής διοίκησης, μπορούν να εμπεδωθούν οι αξίες της δημοκρατίας και να αναπτυχθεί στους μαθητές η συνείδηση της υπευθυνότητάς τους ως μελών της σχολικής κοινότητας και, κατ' επέκταση, ως ενεργών πολιτών της κοινωνίας.

Η πρόταση αυτή αποβλέπει στη συστηματοποίηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου και στη βελτίωση και επικαιροποίηση των υφισταμένων προβλέψεων, ώστε να ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες των μαθητικών κοινοτήτων και στην ενδυνάμωση της συμμετοχής των μαθητών στα κοινά, με τη συνεχή υποστήριξη και συνεργασία των εκπαιδευτικών. Μέσω του σχεδίου επιχειρείται αναβάθμιση του ρόλου και της λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων με την θέσπιση πρόσθετων εγγυήσεων διαφάνειας, υπευθυνότητας και εκπροσώπησης όλων των μαθητών. Για τον σκοπό αυτόν εισάγονται για πρώτη φορά ρυθμίσεις ζητημάτων εκλογής και εκπροσώπησης (όπως η διασφάλιση της συμμετοχής στα σχολικά μαθητικά συμβούλια μαθητών από όλες τις τάξεις), προβλέπονται μηχανισμοί που εγγυώνται την καλή λειτουργία των οργάνων (τήρηση βιβλίων, διαδικασίες σύγκλησης συνέλευσης και ανάκλησης με πρωτοβουλία των μελών της κοινότητας, υποστήριξη από υπεύθυνο εκπαιδευτικό, κατ' εξαίρεση αποκλεισμός παρουσίας για λόγους διασφάλισης απορρήτου, μυστικότητα ορισμένων ψηφοφοριών, προσφυγή σε ανώτερο όργανο κ.λπ.), θεσμοθετείται η διαρκής συνεργασία μεταξύ μαθητών και υπεύθυνων εκπαιδευτικών, αλλά και η ενίσχυση του ρόλου των μαθητικών κοινοτήτων αφενός στην προώθηση καινοτόμων δράσεων αφετέρου δε στην επίλυση δυσκολιών, εντάσεων και συγκρούσεων στο σχολείο.

II. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Κατά τη συγγραφή του παρόντος σχεδίου αξιοποιήθηκε η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη / Συνηγόρου του Παιδιού μέσα από τον χειρισμό συναφών υποθέσεων και την ανταλλαγή απόψεων με μαθητές και εκπαιδευτικούς για περίοδο πλέον της δεκαετίας (2003-2014), οι απόψεις και οι προτάσεις των μαθητών, οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη σχολική δημοκρατική διοίκηση και η ανταλλαγή απόψεων με ομόλογους θεσμούς της Ευρώπης, μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού και του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων.

Με δεδομένο εξάλλου ότι η σύνταξη του ισχύοντος σήμερα Κανονισμού προηγήθηκε της Κύρωσης από τη χώρα της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο προτεινόμενο σχέδιο γίνεται για πρώτη φορά μία ευθεία αναγωγή στην παραπάνω Σύμβαση και ιδίως αναδεικνύονται και εξειδικεύονται με επιμέρους ρυθμίσεις οι γενικές αρχές της, όπως αυτές οφείλουν να εφαρμόζονται στον χώρο του σχολείου.

Κατά τη κατάστρωση των διατάξεων προκρίθηκε η συστηματοποίηση και η απλούστευση του Κανονισμού ώστε να καταστεί ένα εύληπτο και εύχρηστο εργαλείο για τους κατεξοχήν χρήστες του, εκπαιδευτικούς αλλά κυρίως τους μαθητές.

Σημαντική επίσης κρίθηκε η εισαγωγή του ορισμού του δικαιώματος συμμετοχής των μαθητών στη σχολική ζωή (άρθρο 1) και η εισαγωγή νέου άρθρου περί συνεργασίας μαθητών – καθηγητών (άρθ. 6). Προς την ίδια κατεύθυνση, δηλαδή της καλλιέργειας θετικού κλίματος και συνεργασίας στο σχολείο, κινείται το άρθρο 8, περί επίλυσης δυσκολιών και συγκρούσεων, καθώς και επιμέρους διατάξεις σε διάφορα άρθρα του παρόντος νόμου που αποσκοπούν σε ένα πιο συμμετοχικό, ενδιαφέρον, ζωντανό και δημοκρατικό σχολείο.

III. ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟΝ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το σχέδιο αποτελείται από 9 άρθρα. Πιο συγκεκριμένα:

Άρθρο 1 «Συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή»

Σκοπός του άρθρου 1 είναι να ορίσει την έννοια της «συμμετοχής» των μαθητών στη σχολική ζωή, η οποία αποτελεί δικαίωμα των μαθητών, βασική συνθήκη για τη λειτουργία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και, γενικότερα, για ένα δημοκρατικό σχολείο.

Ο ορισμός του τι σημαίνει συμμετοχή λείπει από τον ισχύοντα Κανονισμό. Αντί αυτού, το αντίστοιχο άρθρο περιγράφει γενικά τον σκοπό του σχολείου, κάτι που αναφέρεται και στους βασικούς για την εκπαίδευση νόμους.

Η συμμετοχή ως δικαίωμα των παιδιών ορίζεται στο άρθρο 12 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το οποίο αναφέρει ότι η Πολιτεία πρέπει να εγγυηθεί στα παιδιά το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης τους σχετικά με οποιοδήποτε θέμα τα αφορά και ότι η γνώμη αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους. Ορίζει επίσης ότι πρέπει να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να ακούγονται είτε άμεσα, είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού.

Από την υιοθέτηση της Σύμβασης και έπειτα, παγκοσμίως αλλά και στη χώρα μας, δίνεται ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση στη συμμετοχή ως κύριο δικαίωμα του παιδιού. Έχουν συνταχθεί πολλές εκθέσεις για τη σημασία και την αξία της συμμετοχής των παιδιών στην οικογένεια, στο σχολείο, στην κοινότητα, και έχει πραγματοποιηθεί μεγάλος αριθμός ερευνών που αποδεικνύουν ότι η συμμετοχή των παιδιών οδηγεί σε καλύτερες αποφάσεις. Ειδικά το σχολείο θεωρείται ως ένα σημαντικό πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος που απορρέει από το άρθρο 12. Επίσης έχει αποδειχθεί ότι υπάρχουν θετικές αλλαγές στη ζωή των παιδιών και του περιβάλλοντός τους, όταν δόθηκε η ευκαιρία στα παιδιά να συνεισφέρουν τη γνώμη τους.

Η διάταξη αυτή εισάγει επίσης την «ακρόαση» της γνώμης των μαθητών και τον ενεργό τους ρόλο κατά τη λήψη αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν. Αναδεικνύεται δηλαδή η σημασία που έχει όχι απλώς να εκφράζεται η γνώμη των μαθητών, αλλά και να λαμβάνεται υπόψη. Αυτό δεν συνεπάγεται ότι πρέπει να γίνεται αποδεκτό ο,τιδήποτε προτείνουν οι μαθητές, σημαίνει όμως ότι η άποψή τους πρέπει να γίνεται αντικείμενο προσεκτικής σκέψης και επεξεργασίας. Άλλωστε, σύμφωνα με έναν από τους πιο διαδεδομένους ορισμούς, η συμμετοχή είναι η διαδικασία της από κοινού λήψης των αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή κάποιου και τη ζωή της κοινότητας στην οποία ζει. Απαιτεί ανταλλαγή πληροφορίας και διάλογο ανάμεσα στα παιδιά και τους ενήλικες και βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό. Όπως αναφέρει και η βιβλιογραφία, η αυθεντική συμμετοχή δίνει στα παιδιά την εξουσία να διαμορφώσουν και τη διαδικασία και το αποτέλεσμα.

Η συμμετοχή συνίσταται ακόμη στο να δίνουν οι εκπαιδευτικοί στους μαθητές αρμοδιότητες και ευθύνες, να δημιουργούν δηλαδή τις συνθήκες και τις ευκαιρίες ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή των μαθητών, και βέβαια τα παιδιά να τις αναλαμβάνουν. Τονίζεται τέλος ότι συμμετοχή σημαίνει και ότι οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για να γίνει καλύτερο το σχολείο και η σχολική καθημερινότητά τους. Άλλωστε, τα παιδιά αποδεικνύουν συνεχώς ότι μπορούν να δράσουν αποτελεσματικά και υπεύθυνα, όταν τους δοθεί το κατάλληλο πλαίσιο και η ευκαιρία, και να αλλάξουν τη ζωή και το περιβάλλον τους προς το καλύτερο.

Άρθρο 2 «Έννοια, σκοπός και χαρακτήρας των μαθητικών κοινοτήτων»

Στο άρθρο 2 περιγράφεται η έννοια, ο σκοπός και ο χαρακτήρας των μαθητικών κοινοτήτων.

Με την παράγραφο 2.1 δίνονται καταρχάς οι ορισμοί της μαθητικής κοινότητας, γίνεται σαφής διάκριση στη διατύπωση του άρθρου μεταξύ μαθητικής κοινότητας, την οποία αποτελούν όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του κάθε τμήματος, και της σχολικής μαθητικής κοινότητας, στην οποία συμμετέχουν ισότιμα όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου.

Η παρ. 2.2 περιλαμβάνει τον σκοπό των μαθητικών κοινοτήτων, στο ίδιο πνεύμα με τον ισχύοντα Κανονισμό, αλλά με πιο συνοπτικό, συγκεκριμένο και κατανοητό τρόπο. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων ενισχύεται η συμμετοχή των μαθητών (η οποία περιγράφηκε στο αμέσως προηγούμενο άρθρο), προωθείται ο διάλογος και η συνεργασία μαθητών-εκπαιδευτικών, επιλύονται προβλήματα και βελτιώνεται η σχολική ζωή, και γενικότερα επιδιώκεται το σχολείο να λειτουργεί δημοκρατικά. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον σεβασμό στη διαφορετικότητα, στην ισότητα και στην συμφιλίωση, ως επιμέρους στόχους της λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων.

Στις διατάξεις των παραγράφων 2.3 και 2.4 περιγράφεται ο γενικός χαρακτήρας των μαθητικών κοινοτήτων. Αναφέρεται δηλαδή ότι οι μαθητές ανταλλάσσουν απόψεις μέσα από τακτικές συναντήσεις (τις συνελεύσεις, που αναλύονται στο αμέσως επόμενο άρθρο), ότι εκλέγουν τους εκπροσώπους τους, και ότι αυτοί οι εκπρόσωποι μεταφέρουν τις αποφάσεις στους εκπαιδευτικούς και τους αρμόδιους φορείς, αλλά και συμμετέχουν σε συναντήσεις με στόχο την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων.

Άρθρο 3 «Όργανα, σύνθεση και λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων»

Στο άρθρο 3 περιέχονται καταρχάς οι ορισμοί των οργάνων των μαθητών. Όργανα της μαθητικής κοινότητας είναι η γενική συνέλευση τμήματος και το πενταμελές μαθητικό συμβούλιο τμήματος. Ως όργανα της σχολικής μαθητικής κοινότητας ορίζονται η γενική συνέλευση και το δεκαπενταμελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Με την παράγραφο 3.3. ορίζεται για πρώτη φορά σε κάθε τμήμα υπεύθυνος/η καθηγητής/τρια για τη μαθητική κοινότητα, λαμβάνοντας υπόψη και τη γνώμη της οικείας μαθητικής κοινότητας, ο/η οποίος/α συζητά με τους μαθητές πριν τις εκλογές, συνεργάζεται με το τμήμα και το 5μελές συμβούλιο και γενικότερα έχει υποστηρικτικό ρόλο στις διαδικασίες (π.χ. διασφαλίζει την πραγματοποίηση συνέλευσης τμήματος κάθε μήνα, παρίσταται στη συνέλευση). Η πρόταση αυτή πηγάζει από την εκτίμηση ότι ο ορισμός ενός σταθερού προσώπου αναφοράς για τη μαθητική κοινότητα, θα συμβάλει στο να αντιμετωπίζονται οι σχετικές διαδικασίες με μεγαλύτερο ενδιαφέρον και συνέπεια. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να ορίζεται ομάδα εκπαιδευτικών αρμόδιων για θέματα μαθητικών κοινοτήτων αντί για ένα πρόσωπο. Στην παρ. 3.3. προβλέπεται επίσης να αφιερώνεται χρόνος στην αρχή της χρονιάς για την ενημέρωση των μαθητών ως προς τον κανονισμό και για ανταλλαγή απόψεων ενόψει της εκλογικής διαδικασίας που θα ακολουθήσει.

Ο ρόλος της γενικής συνέλευσης τμήματος ως του ανώτερου οργάνου της μαθητικής κοινότητας προβλέπεται στην παράγραφο 3.5..

Στην επόμενη παράγραφο (3.6.) περιγράφεται η συχνότητα και η διαδικασία σύγκλησης της συνέλευσης του τμήματος. Παράλληλα εισάγονται εγγυήσεις για τη λειτουργία του οργάνου, σε περίπτωση που το πενταμελές συμβούλιο, υπολειπургεί ή αδρανή, καθώς προβλέπεται ότι τη σύγκληση μπορεί να ζητήσει από το συμβούλιο (και, σε περίπτωση αδράνειας, από τον υπεύθυνο καθηγητή) και το 1/2 των μελών της μαθητικής κοινότητας.

Ως προς τον χρόνο διεξαγωγής των τακτικών γενικών συνελεύσεων στο πλαίσιο του ωρολόγιου προγράμματος, σύμφωνα με την παράγραφο 3.7. η επιλογή του αφήνεται στην κρίση του σχολείου, ανάλογα με τις ανάγκες του, προκειμένου να μην αποδυναμώνεται η αξία της συνέλευσης στη συνείδηση των μαθητών (όπως συμβαίνει συχνά με τον αποκλειστικό ορισμό της τελευταίας ώρας του μαθήματος, οπότε ορισμένοι μαθητές αποχωρούν).

Στην παράγραφο 3.9. προβλέπεται ως προς την παρουσία του υπεύθυνου εκπαιδευτικού στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος στο γυμνάσιο ότι ο ρόλος του περιορίζεται στην υποστήριξη της διαδικασίας, ενώ μπορεί να του ζητηθεί να μην παρίσταται σε συγκεκριμένες συνεδριάσεις, για λόγους διατήρησης του απόρρητου χαρακτήρα της συζήτησης. Παράλληλα, όπως ειπώθηκε παραπάνω, εισάγεται η δυνατότητα να μπορεί ο υπεύθυνος καθηγητής να παρίσταται στις συνελεύσεις και στο λύκειο, εφόσον ζητηθεί από τους μαθητές.

Στις παρ. 3.8 και επόμενα περιγράφονται οι διαδικασίες στη γενική συνέλευση του τμήματος και προβλέπονται εγγυήσεις για την ομαλή λειτουργία της. Προβλέπεται λ.χ. η δυνατότητα να ζητηθεί η απομάκρυνση μέλους που παρακωλύει με τη συμπεριφορά του τις εργασίες (3.12) και η τήρηση βιβλίων πρακτικών, όπου καταγράφονται οι αποφάσεις που λαμβάνονται. Προτεραιοποιείται επίσης ρητά η επιδίωξη συναινετικών αποφάσεων, πριν την καταφυγή στην ψηφοφορία.

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του πενταμελούς συμβουλίου σημαντική καινοτομία εισάγει η παρ. 3.13., που ορίζει ότι τα μέλη του συμφωνούν μεταξύ τους ως προς την κατανομή των ρόλων τους, λαμβάνοντας υπόψη και τις ψήφους που πήρε το καθένα. Τα μέλη μπορούν να συμφωνήσουν μάλιστα ακόμη και εναλλαγή στους ρόλους, κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Στις επόμενες παραγράφους (3.14 – 3.17) περιγράφεται ο ρόλος του κάθε μέλους του πενταμελούς συμβουλίου, αλλά και του οργάνου συνολικά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρόβλεψη για τήρηση βιβλίων ταμείου και πρακτικών, με σκοπό τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής διαφάνειας και την ενίσχυση της υπευθυνότητας των μελών. Για την υποστήριξη μάλιστα της σχετικής διαδικασίας αυτοδέσμευσης και διαφάνειας προβλέπεται η τήρηση των βιβλίων πρακτικών, ταμείου και των λοιπών εγγράφων σε ειδικό ερμάριο στον χώρο του σχολείου (παρ. 3.21), αλλά και ο απολογισμός των πράξεων και των οικονομικών του συμβουλίου στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Παράλληλα εισάγεται συγκεκριμένη διαδικασία ελέγχου των μελών του πενταμελούς συμβουλίου και κατά τη διάρκεια της θητείας του,. Στην παρ. 3.20 του παρόντος νομοσχεδίου ορίζεται η δυνατότητα ανάκλησης ύστερα από πρόταση του ½ των μαθητών του τμήματος και με πλειοψηφία των παρόντων, ενώ στην ισχύουσα ΥΑ αναφέρεται μονάχα ότι το συμβούλιο είναι ανακλητό.

Στις παραγράφους 3.23. και εξής περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας της γενικής συνέλευσης του σχολείου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Με το σκεπτικό εξάλλου της ανάδειξης της αξίας των συνελεύσεων και της ενίσχυσης της συμμετοχής όλων των μαθητών, απαλείφθηκε από την προτεινόμενη διάταξη η πρόβλεψη ότι οι τακτικές συνελεύσεις λαμβάνουν χώρα τις τρεις τελευταίες διδακτικές ώρες. Σημαντική θεωρείται επίσης η παράγραφος 3.25 η οποία προβλέπει ότι στο γυμνάσιο κατ' εξαίρεση μπορεί να ζητηθεί να μην παρίσταται καθηγητές σε συγκεκριμένη συνεδρίαση για λόγους διασφάλισης του απορρήτου, λχ σε περίπτωση συζήτησης προβλήματος στη σχέση μαθητών με συγκεκριμένο εκπαιδευτικό. Σημαντική πρόβλεψη της ίδιας παραγράφου είναι ότι στο λύκειο, μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές να παραβρίσκονται καθηγητές σε ολόκληρη ή μέρος συγκεκριμένης συνεδρίασης, εφόσον κρίνουν ότι η παρουσία τους μπορεί να βοηθήσει τον σκοπό της συνεδρίασης.

Σημειώνεται η πρόβλεψη της παρ. 3.28, ότι στην 1η γενική συνέλευση του σχολείου παρέχεται η δυνατότητα σε όσους μαθητές το επιθυμούν να τοποθετηθούν δημόσια πάνω στα θέματα του σχολείου, με στόχο την ενίσχυση της υφιστάμενης διάταξης που αναφέρει ότι ενόψει εκλογών για την ανάδειξη του σχολικού μαθητικού συμβουλίου, προηγείται διάλογος.

Σε ό,τι αφορά την κατανομή των ρόλων μεταξύ των μελών του σχολικού μαθητικού συμβουλίου, προβλέπεται ότι ακολουθείται η σειρά με βάση τον αριθμό των ψήφων που έχουν λάβει στις εκλογές (αντί της φανεράς ψηφοφορίας μεταξύ των μελών του, όπως προβλέπεται μέχρι σήμερα, ως προς την οποία είχε διατυπωθεί έντονος προβληματισμός, ιδίως από παιδιά των μικρότερων τάξεων, για άσκηση πίεσης). Σημειώνεται και εδώ η πρόβλεψη που εισήχθη και στο 5μελές, ότι δηλαδή τα μέλη μπορούν να συμφωνήσουν εναλλαγή στους ρόλους, κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Στις παραγράφους 3.32 και 3.33 ρυθμίζονται τα ζητήματα ανάκλησης μελών του σχολικού μαθητικού συμβουλίου.

Στην παράγραφο 3.34. προβλέπεται ότι η γενική συνέλευση του σχολείου αποφασίζει για τον απολογισμό των πράξεων του σχολικού μαθητικού συμβουλίου και τον οικονομικό απολογισμό της χρονιάς.

Τέλος, στην τελευταία παράγραφο (3.35) του άρθρου, γίνεται ρητή αναφορά στη συμμετοχή εκπροσώπων των μαθητικών κοινοτήτων σε όργανα που σχετίζονται με τη λειτουργία του σχολείου (Σχολικό Συμβούλιο, Σχολική Επιτροπή Δήμου κ.λπ.).

Άρθρο 4 «Διαδικασίες ανάδειξης εκπροσώπων»

Στο άρθρο 4 περιγράφονται οι διαδικασίες ανάδειξης εκπροσώπων, δηλ. ο τρόπος με τον οποίο γίνονται οι εκλογές για τα 5μελή και τα σχολικά μαθητικά συμβούλια.

Η διαδικασία των εκλογών σε γενικές γραμμές παραμένει η ίδια, όπως και στο ισχύον πλαίσιο. Ορίζεται δηλαδή 3μελής εφορευτική επιτροπή από μαθητές που δεν είναι υποψήφιοι, καταρτίζεται το ψηφοδέλτιο, διεξάγεται μυστική ψηφοφορία, ακολουθεί καταμέτρηση, επανάληψη ψηφοφορίας σε περίπτωση ισοψηφίας, συντάσσεται πρακτικό, υποβάλλονται ενστάσεις στην εφορευτική επιτροπή κ.λπ..

Όσον αφορά την προετοιμασία των μαθητών πριν την ψηφοφορία για τα 5μελή συμβούλια: με δεδομένο ότι ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει από τις συζητήσεις του με πολλούς μαθητές και εκπαιδευτικούς ότι συνήθως δεν προηγείται των εκλογών ο προβλεπόμενος ουσιαστικός διάλογος, τον οποίο θεωρεί απαραίτητο, εισάγεται η ρητή

διάταξη ότι ο καθηγητής-υπεύθυνος τμήματος έχει στην ευθύνη του να πραγματοποιηθεί ενημερωτική συζήτηση για τις μαθητικές κοινότητες στην αρχή της χρονιάς. Η διάταξη αυτή στοχεύει στο να γνωρίζουν οι μαθητές τον Κανονισμό και την αξία των μαθητικών κοινοτήτων, να συζητηθεί τι αρμοδιότητες έχουν τα συμβούλια, τι περιμένουν οι μαθητές από τους εκπροσώπους τους και να δοθεί η ευκαιρία στους υποψηφίους να αναδείξουν τον λόγο για τον οποίο θεωρούν ότι πρέπει να ψηφιστούν από τους συμμαθητές τους.

Σχετικά με τα ψηφοδέλτια προτείνεται η πρόβλεψη της αναπαραγωγής τους (λ.χ. φωτοτύπηση), προκειμένου να διασφαλίζεται η μυστικότητα και η ανωνυμία.

Σημαντική είναι η καινοτομία της προτεινόμενης ρύθμισης με την παράγραφο 4.2 Β.δ, με στόχο την αποτροπή του φαινομένου το σχολικό μαθητικό συμβούλιο να αποτελείται μόνο ή ως επί το πλείστον από μαθητές της Γ' τάξης, όπως συμβαίνει σε μεγάλο τουλάχιστον αριθμό σχολείων, και να μην εκπροσωπούνται όλες οι τάξεις. Οι εναλλακτικές που προτείνονται είναι: α) «ποσόστωση» όσον αφορά στη σύνθεση του σχολικού μαθητικού συμβουλίου, δηλ. εκλογή ενός ελάχιστου αριθμού μαθητών από κάθε τάξη (3 από κάθε τάξη, αυτοί που συγκέντρωσαν τους περισσότερους σταυρούς μεταξύ των συνυποψηφίων της τάξης) και εκλογή των υπόλοιπων 6 μελών με βάση τους σταυρούς που συγκέντρωσαν, ανεξάρτητα από την τάξη στην οποία φοιτούν, β) το σχολικό συμβούλιο συγκροτείται από τους/τις πρώτους σε ψήφους στις εκλογές για τα 5μελή συμβούλια τμημάτων *(πιθανά σε σχολεία με λιγότερα από 5 συνολικά τμήματα/τάξεις, να προβλέπεται συμμετοχή των δύο πρώτων σε ψήφους από κάθε τμήμα)*

Με τις παρ. 4.2.(εδ. Α.γ.και Β.γ) και 4.3 προβλέπεται η διαδικασία υποβολής ενστάσεων στην εφορευτική επιτροπή κατά της διαδικασίας, εφόσον προσβληθεί ως άκυρη και εισάγεται για πρώτη φορά η δυνατότητα των μαθητών, εφόσον δεν γίνει δεκτή η ένστασή τους, να ζητήσουν βοήθεια από τον Διευθυντή. Ο τελευταίος εξετάζει το αίτημα, ακούει τη γνώμη των μελών της εφορευτικής επιτροπής και, εφόσον προκύπτουν στοιχεία για την ακυρότητα, μπορεί να αποφασιστεί επανάληψη των εκλογών. Αυτή η πρόταση βασίζεται σε πολλές μαρτυρίες μαθητών που λένε ότι εφορευτικές επιτροπές που δεν έχουν τηρήσει τη σωστή διαδικασία, απορρίπτουν τις ενστάσεις των μαθητών, οι οποίοι στη συνέχεια δεν έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν σε άλλο όργανο.

Άρθρο 5 «Πόροι των μαθητικών κοινοτήτων»

Το άρθρο 5 περιλαμβάνει τις διατάξεις που αφορούν τους πόρους των μαθητικών κοινοτήτων.

Σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενό του παραμένει ίδιο με το αντίστοιχο άρθρο του ισχύοντα Κανονισμού.

Σύμφωνα με την παρ. 5.3 η ευθύνη για τη διαχείριση των χρημάτων της μαθητικής κοινότητας παραμένει στους μαθητές. Παρόλο που ο Συνήγορος έχει ενημερωθεί από τους ίδιους τους μαθητές για πολλές περιπτώσεις μη σωστής διαχείρισης χρημάτων από συμβούλια σχολείων, θεωρείται ότι η πρόβλεψη αυτή αποσκοπεί στην καλλιέργεια της υπευθυνότητας των μαθητών και την εκπαίδευσή τους στη διαχείριση και στον έλεγχο των χρημάτων που τους ανήκουν, με την πρόβλεψη μάλιστα σχετικών διαδικασιών ελέγχου.

Στο πνεύμα αυτό σημαντική προσθήκη στο άρθρο 5 αποτελεί η προσθήκη της παραγράφου 5.5, η οποία ορίζει ότι, σε περίπτωση που παρουσιαστεί έλλειμμα στο ταμείο, ο υπεύθυνος καθηγητής, ο Διευθυντής και το προεδρείο της κοινότητας, το ταμείο της οποίας έχει έλλειμμα, συνεργάζονται για να βρεθεί ένας τρόπος αποκατάστασης του ελλείμματος πριν τη λήξη της σχολικής χρονιάς. Σκοπός της διάταξης αυτής είναι να μην μένουν εκκρεμότητες στα ταμεία, χωρίς να συζητείται τι ακριβώς συνέβη καθώς και να εκπαιδεύονται οι μαθητές στο να αναλαμβάνουν ευθύνες και να βρίσκουν λύσεις, μέσα από έρευνα, συνεργασία και δημιουργική σκέψη, σε δύσκολες καταστάσεις.

Άρθρο 6 «Συνεργασία των μαθητικών κοινοτήτων με τους εκπαιδευτικούς»

Το άρθρο 6 περιλαμβάνει ένα πλέγμα ρυθμίσεων που αφορούν τη συνεργασία των μαθητικών κοινοτήτων με τους εκπαιδευτικούς.

Το εν λόγω άρθρο θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό αφού εισάγει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για το πλαίσιο συνεργασίας μαθητών – εκπαιδευτικών. Και αυτό, διότι η συνεργασία μαθητών – καθηγητών αναφέρεται στον ισχύοντα Κανονισμό πολύ γενικά και αόριστα ως ένας από τους στόχους των μαθητικών κοινοτήτων στα δύο πρώτα εισαγωγικά άρθρα, χωρίς ωστόσο να εξειδικεύεται.

Είναι προφανές ότι η συνεργασία μαθητών – καθηγητών δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την πρόβλεψη και τυπική εφαρμογή ενός νόμου, ούτε υπάρχει τρόπος να “επιβληθεί” στα δύο μέρη, αλλά αποτελεί στοιχείο της κουλτούρας του σχολείου και των μελών της σχολικής κοινότητας και εξαρτάται από την προσωπικότητα, τη διάθεση, την πρωτοβουλία και την αντίληψη και των δύο μερών. Ωστόσο, κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ρητά στον νόμο ότι η τακτική συνεργασία των μαθητικών κοινοτήτων με τους εκπαιδευτικούς είναι απαραίτητο στοιχείο της δημοκρατικής λειτουργίας του σχολείου.

Στην παράγραφο 6.1 προβλέπεται συγκεκριμένα ότι οι καθηγητές-υπεύθυνοι τμήματος επικοινωνούν με τους μαθητές στις συνελεύσεις και παράλληλα συναντούν τακτικά τα προεδρεία των 5μελών. Αντίστοιχα προβλέπεται ότι ο Διευθυντής συναντά το προεδρείο και τα μέλη του σχολικού μαθητικού συμβουλίου, συνεργάζονται και ακούει τη γνώμη τους. Η διάταξη αυτή βασίζεται στη διαπίστωση του Συνηγόρου ότι στα σχολεία που συμβαίνει αυτό, δηλαδή οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί επικοινωνούν και συνεργάζονται μεταξύ τους, το κλίμα του σχολείου αλλάζει, η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων γίνεται ουσιαστική, οι δραστηριότητες που αναλαμβάνουν πολλαπλασιάζονται και γενικά τα οφέλη είναι πολλαπλά και εξαιρετικά θετικά για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα. Στην αντίθετη περίπτωση, οι μαθητικές κοινότητες μετατρέπονται συχνά σε μια τυπική διαδικασία χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο.

Το ακριβές πλαίσιο συνεργασίας αφήνεται στην κρίση και την από κοινού συμφωνία των μαθητικών κοινοτήτων και των εκπαιδευτικών κάθε σχολείου, που μπορούν να καθορίσουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες συναντήσεων, χώρο, πλαίσιο κλπ, κάτι που συμβαίνει ήδη με επιτυχία σε αρκετά σχολεία της χώρας μας.

Επίσης σημαντική θεωρείται η παράγραφος 6.2 που θεσπίζει για πρώτη φορά τον ρόλο των μαθητικών κοινοτήτων στη σύνταξη και εφαρμογή του σχολικού κανονισμού. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι το σχολικό μαθητικό συμβούλιο και οι πρόεδροι των 5μελών καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με την εφαρμογή του σχολικού κανονισμού και μπορούν να προτείνουν αλλαγές ή ενέργειες ώστε να γίνει γνωστός στους μαθητές και να εφαρμόζεται.

Τέλος στην παράγραφο 6.3 προβλέπεται η δυνατότητα να ζητείται η συνδρομή του Διευθυντή, σε περίπτωση που η συνεργασία μεταξύ της μαθητικής κοινότητας και του υπεύθυνου εκπαιδευτικού παρουσιάζει προβλήματα. Δίνεται με αυτό τον τρόπο η δυνατότητα προσφυγής των μαθητών σε άλλο πρόσωπο για να βρεθεί μια λύση. Αντίστοιχα έχει προβλεφθεί η δυνατότητα προσφυγής σε άλλο όργανο ή φορέα, σε περίπτωση που η συνεργασία μαθητικής κοινότητας – Διευθυντή είναι προβληματική. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι μπορεί να ζητηθεί η συνδρομή του Σχολικού Συμβουλίου ή της αρμόδιας Δ/σης Εκπαίδευσης.

Άρθρο 7 «Δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων»

Στο άρθρο 7 περιγράφονται οι δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιούν οι μαθητικές κοινότητες.

Καταρχήν ορίζεται ότι οι μαθητικές κοινότητες, μετά από απόφαση γενικής συνέλευσης, 5μελούς, ή σχολικού μαθητικού συμβουλίου, μπορούν να διοργανώνουν εκδηλώσεις από κοινού ή ξεχωριστά.

Στην παρ. 7.2 αναφέρονται ενδεικτικά δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν με πρωτοβουλία των μαθητικών κοινοτήτων και τη συνεργασία και την τελική έγκριση της διεύθυνσης και του συλλόγου των καθηγητών. Ανάμεσα σε αυτές είναι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι διοργανώσεις αθλητικών αγώνων και η ίδρυση ομίλων ψυχαγωγικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Σημειώνεται ότι οι συνεδριάσεις αυτών των ομίλων πραγματοποιούνται εκτός διδακτικών ωρών και ότι αρμόδιο όργανο για τον συντονισμό τους είναι το σχολικό μαθητικό συμβούλιο. Τέλος, εισάγεται η ρύθμιση ότι η Διεύθυνση αποφασίζει για την παραχώρηση χώρων για τη διεξαγωγή των εκδηλώσεων, μετά από αίτημα των εκπροσώπων των μαθητών.

Η παράγραφος 7.3 ορίζει ότι στις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων, όταν συζητούνται πολιτιστικές, αθλητικές και γενικά μαθητικές δραστηριότητες, συμμετέχουν με δικαίωμα λόγου, το προεδρείο του σχολικού μαθητικού συμβουλίου και οι πρόεδροι των 5μελών συμβουλίων.

Στην παράγραφο 7.4 ορίζεται ότι με ευθύνη του σχολικού μαθητικού συμβουλίου υπάρχει στο σχολείο πίνακας μαθητικών ανακοινώσεων για μαθητικά θέματα και ότι η διεύθυνση του σχολείου θα πρέπει, σε συνεννόηση με το μαθητικό συμβούλιο, να παραχωρήσει το χώρο, σε κεντρικό σημείο του σχολείου, όπου θα αναρτηθεί ο πίνακας. Επιπλέον ότι με πρωτοβουλία των μαθητικών κοινοτήτων μπορούν να εκδίδονται έντυπα ή να τηρούνται ιστοχώροι και ιστολόγια από τους μαθητές για την ενημέρωση και την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές τους ή και τους άλλους φορείς του σχολείου. Καθηγητής - σύμβουλος ορίζεται για τη βοήθεια των μαθητών.

Σημειώνεται εδώ ότι η διάταξη που αφορά την αμφίεση των μαθητών αφαιρέθηκε από το προτεινόμενο νομοσχέδιο διότι θεωρήθηκε ότι είναι ζήτημα που πρέπει να περιλαμβάνεται και να ρυθμίζεται στον Σχολικό Κανονισμό κάθε σχολείου.

Στην παράγραφο 7.5 αναφέρεται η ευθύνη των μαθητικών κοινοτήτων να περιφρουρούν το δικαίωμα των μαθητών να ζουν τη σχολική ζωή τους σε χώρους που θα πληρούν τις προϋποθέσεις για μάθηση. Επιπλέον αναφέρεται ότι σκόπιμη φθορά της σχολικής περιουσίας αποτελεί μη αποδεκτή συμπεριφορά. Προβλέπεται ακόμη ότι οι μαθητικές κοινότητες συνεργάζονται και βοηθούν τη διεύθυνση του σχολείου, που βέβαια έχει την ευθύνη για την προστασία των μέσων διδασκαλίας καθώς και για την καθαριότητα των σχολικών χώρων. Τέλος, ορίζεται η δυνατότητα των μαθητικών κοινοτήτων να επεμβαίνουν και να ελέγχουν τα μέλη τους, ώστε να αποφεύγεται η αναγραφή στους τοίχους συνθημάτων, σχημάτων, συμβόλων, ασέμνων λέξεων ή φράσεων κ.λπ..

Ακριβώς με στόχο τη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος προτείνεται με την παρ. 7.6 ότι μπορούν να δημιουργούνται τοιχογραφίες σε συγκεκριμένο χώρο του σχολείου, μετά από απόφαση της διεύθυνσης του σχολείου και σε συνεργασία με το σχολικό μαθητικό συμβούλιο. Κατά τον ίδιο τρόπο ενθαρρύνονται ανάλογες πρωτοβουλίες, όπως λ.χ. η διαμόρφωση κήπου και ο καλλωπισμός των αιθουσών διδασκαλίας.

Σημειώνεται τέλος ότι η διάταξη που περιλαμβάνεται στον ισχύοντα νόμο σχετικά με την ευθύνη των μαθητικών κοινοτήτων για την παρακολούθηση των συνθηκών λειτουργίας των σχολικών κυλικείων αφαιρέθηκε από το παρόν άρθρο και περιλήφθηκε στο άρθρο 3 του παρόντος νόμου, όπου αναφέρεται ότι εκπρόσωποι των μαθητικών κοινοτήτων συμμετέχουν σε επιτροπές ελέγχου λειτουργίας των σχολικών κυλικείων.

Άρθρο 8 «Επίλυση δυσκολιών και συγκρούσεων»

Το άρθρο 8, με τίτλο «Επίλυση δυσκολιών και συγκρούσεων» έρχεται να αντικαταστήσει το κεφάλαιο του ισχύοντος Κανονισμού με τίτλο «Πειθαρχικά», διατηρώντας το περιεχόμενό του και παράλληλα εισάγοντας καινοτόμες ρυθμίσεις. Στόχος αυτού του άρθρου είναι να δοθεί έμφαση στην ειρηνική επίλυση των προβλημάτων, στη μεσολάβηση και στη συμφιλίωση, καθώς και στον ρόλο των μαθητών και των εκπροσώπων τους στην αντιμετώπιση προβλημάτων.

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου, 8.1, ορίζει, όπως και ο ισχύοντας νόμος, ότι οι δυσκολίες και οι συγκρούσεις που μπορεί να παρουσιαστούν στο σχολείο επιλύονται με διάλογο και συνεργασία. Προστίθεται ωστόσο η πρόβλεψη ότι, εφόσον οι εμπλεκόμενοι μαθητές το ζητήσουν, οι υπεύθυνοι τμημάτων και ο Διευθυντής μπορούν να μεσολαβούν για την επίλυση συγκρούσεων.

Σημαντική καινοτομία αυτού του άρθρου αποτελεί η πρόβλεψη της παρ. 8.2, σύμφωνα με την οποία οποιαδήποτε βίαιη, προσβλητική ή ρατσιστική συμπεριφορά μεταξύ μαθητών μέσα και έξω από τον χώρο του σχολείου δεν είναι αποδεκτή. Προβλέπεται επίσης ότι εφόσον οι εκπαιδευτικοί ενημερωθούν για τέτοια συμπεριφορά πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα παιδαγωγικά μέτρα για να αποτραπεί η ένταση και οι περαιτέρω αρνητικές συνέπειες. Η πρόβλεψη αυτή έρχεται σε συνέχεια της διαπίστωσης ότι τα τελευταία χρόνια, όπως και σε ολόκληρη την κοινωνία, έτσι και στα σχολεία εκδηλώνονται ολοένα και περισσότερες βίαιες και ρατσιστικές συμπεριφορές. Επίσης τεκμηριώνεται από τη διαπίστωση ότι καταγράφονται πολλές περιπτώσεις, στις οποίες εκπαιδευτικοί δεν έχουν κάνει ενέργειες για να αντιμετωπίσουν ένα περιστατικό παρόλο που τους έχει γνωστοποιηθεί, ιδίως δε όταν έχει λάβει χώρα εκτός σχολείου.

Νέες προβλέψεις επίσης αποτελούν ο ορισμός εκπαιδευτικού που ασκεί κατ' αρχήν διαμεσολαβητικό ρόλο, επιχειρώντας την ειρηνική διευθέτηση αλλά και η δυνατότητα δημιουργίας, με τη συνεργασία του σχολικού μαθητικού συμβουλίου, του Διευθυντή και του Συλλόγου Διδασκόντων, ομάδας μαθητών – διαμεσολαβητών, ειδικά εκπαιδευμένων, που θα προσπαθεί, εφόσον βέβαια το ζητήσουν οι εμπλεκόμενοι μαθητές, να επιλύσει με ειρηνικό τρόπο το πρόβλημα. Ομάδες διαμεσολάβησης λειτουργούν σε αρκετά σχολεία της χώρας και τα αποτελέσματά τους κρίνονται από όλους πολύ θετικά.

Η παράγραφος 8.3 επαναλαμβάνει τη διάταξη του ισχύοντα νόμου, δηλαδή ότι σε περιπτώσεις παραπτώματων μαθητών που συνεπάγονται κυρώσεις, οι μαθητικές κοινότητες στις οποίες ανήκουν οι εμπλεκόμενοι μαθητές μπορούν να συνεδριάσουν και να προτείνουν στον Σύλλογο Καθηγητών τρόπους αντιμετώπισης.

Τέλος με την παράγραφο 8.4 επαναλαμβάνεται η διάταξη του ισχύοντα νόμου που ορίζει ότι όταν ο σύλλογος διδασκόντων συνεδριάζει με θέμα τη λήψη μέτρων ή την επιβολή κυρώσεων, εκπρόσωποι των μαθητών παραβρίσκονται στη συζήτηση με δικαίωμα λόγου, οι δε εμπλεκόμενοι μαθητές έχουν δικαίωμα απολογίας.